

ITANGAZO MPUZAMAKUNGU RYEREKEYE AGATEKA KA ZINA MUNTU

Intangamarara

Inama Nkuru y'Ibihugu bihurikiye mw'Ishirahamwe Mpuzamakungu ONU

Yihweje ko kwemera ko abantu bose bategerezwa guhabwa agateka n'ukubahirizwa kimwe, ari ryo shingiro ry'ukwishira n'ukwizana, ubutungane n'amahoro kw'isi.

Yihweje ko ukutemera n'ukudakurikiza ingingo zubahiriza agateka ka zina muntu vyatumye hakorwa amabi atagira uko avugwa vyongeye ko isi izira ubwicanyi n'amaganya, aho abantu bose bafise umwidegemvyo mu vyo bavuga no mu kwemera ari yo yemejwe ko zina muntu wese anyotewe imbere ya vyose.

Yihweje ko ari nkenerwa ko agateka ka zina muntu kubahirizwa n'amategeko atomoye kugira ngo umuntu aburaniwe, ntaruhire kwiyamiriza agahotoro n'agacinyizo,

Yihweje ko ari nkenerwa gushigikira iterambere ry'imigenderanire no kwunga ubucuti hagati y'ibihugu,

Yihweje ko mu Masezerano y'Ishirahamwe Mpuzamakungu, amakungu yongeye kwemeza ko ashigikiye ingingo ngenderwako zubahiriza zina muntu wese mw'iteka n'agaciro vyiwe; ko abantu bose bangana ata kuraba igitsina, kandi ko yiyeje gushigikira iterambere ry'abanyagihugu bakarushiriza kwishira n'ukwizana,

Yihwejeb ko ibihugu bihurikiye mw'Ishirahamwe Mpuzamakungu vyiyemeje, bifadikanije n'Ishirahamwe Mpuzamakungu, kwubahiriza hose ingingo zubahiriza zina muntu wese,

Yihweje ko gutomorera hamwe izo ngingo zubahiriza zina muntu biri n'akamaro ntangere mu kurangura neza iryo banga vyishinze,

Inama Nkuru y'Ibihugu bihurikiye mw'Ishirahamwe Mpuzamakungu:

Iremeje ko ibi bimenyeshejwe n'amakungu ku ngingo zubahiriza zina muntu wese ari yo ntambwe abanyagihugu bose n'amakungu yose bategerezwa gushikako kugirango abantu n'inzezo zose, bamize ku mutima izo ngingo, biteho mu nyigisho no mu ndero gusasagaza iyubahirizwa ryazo, bongere batume zemerwa kandi zikwirikizwa hose mu bihugu bihurikiye mw'ishirahamwe mpuzamakungu no mu karere bitegeka.

Ingingo ya 1.

abantu bose bavuka bishira bakizana kandi bangana mu gateka no mu ngingo zibubahiriza. Bafise ubwenge n'umutima kandi bategerezwa kwubahana nk'abavandimwe.

Ingingo ya 2.

Umuntu wese arashobora kwishimikiza ingingo zose zubahiriza zina muntu zemejwe muri iri Tangazo, ata kuraba ubwoko, urukoba, igitsina , ururimi avuga, iviyiyumviro vy a politique

vyiwe canke ibindi vyiyumviro vyiwe ivyo arivyo vyose , igihugu aturukamwo, itunga ryiwe, amavuko yiwe canke ibindi.

Vyongeye, nta macakubiri namwe azogirwa ashimikiye ku buryo igihugu canke intara umuntu avamwo bitunganijwe, ico gihugu canke iyo ntara vyaba vyishira bikizana, bishinzwe n'Ishirahamwe Mpuzamakungu bititegeka canke hari ikindi kibibuza kwishira bikizana.

Ingingo ya 3.

Umuntu wese ategerezwa kwubahirizwa n'ugukingirwa mu buzima bwiwe, akishira akizana.

Ingingo ya 4.

Nta muntu n'umwe azogirwa umuja canke ngo akoreshwe nk'umushumba. Ubuja n'ukugurishwa nk'umuja, mu buryo ubwo ari bwo bwose, birabujijwe.

Ingingo ya 5.

Nta muntu n'umwe azokubagurwa canke ngo acurwe bufuni na buhoro.

Ingingo ya 6.

Umuntu wese ategerezwa kwubahawa akubahirizwa aho ari hose.

Ingingo ya 7.

Abantu bose barangana imbere y'amategeko kandi bategerezwa kwubahirizwa kimwe kugirango ntihagire uwurenganywa canke ngo ahirahire atume hari uwurenga izi ngingo zimenyeshejwe.

Ingingo ya 8.

Iyo hari uwurenganijwe mu ngingo ngenderwako zimwubahiriza nk'uko bitegekanijwe mw'ibwirizwa nshingiro canke mu mategeko y'ighugu, umuntu wese arashobora kwitwara imbere yamasentare yose abifitiye ububasha kandi akumvirwa.

Ingingo ya 9.

Nta muntu n'umwe ashobora gufatwa, gutabwa mw'ibohero canke kwangazwa bidaciye mu mategeko.

Ingingo ya 10.

Umuntu wese afise uburenganzira, mu buringanire bwiseanzuye, bwo kwitura no kwumvirizwa ku mugaragaro na sentare yigenga kandi ataho yegamiye, igafata ingingo haba kubijanye n'uburenganzira bwiwe canke ivyo umuntu ategerezwa, canke ku bituma nyamukuru bijanye n'ibirego vy'icaha yagirizwa.

Ingingo ya 11

1. Umuntu wese yagirizwa icaha afatwa nk' uwera mu gihe cose ataragirwa n'icaha hisunzwe itegeko ry'urubanza rwabaye mu ntahe y'icese aho ibisawa vyose mu kwiregura biba vyakwirikijwe.
2. Nta muntu n'umwe azohanwa ku bikorwa yakoze canke yirengagije, mu gihe bitafatwa nk'ivyaha hisunzwe amategeko y'ighugu canke mpuzamakungu. Vyongeye, nta muntu azohanishwa igihano gihambaye kuruta icashigwa mu ngiro igitu ico icaha cakorwa.

Ingingo ya 12.

Bidaciye mu mategeko, nta muntu n'umwe arekuriwe kwisuka mu vyerekeye ubuzima bw'umuntu, bw'umuryango wiwe, mu rugo rwiwe canke mu makete arungika canke aronka, canke mu bikorwa vyomutesha iteka n'agaciro. Umuntu wese afise uburengazira bwo gukingirwa n'amategeko ahana bene ivyo vyaha.

Ingingo ya 13.

1. Umuntu wese arafise uburenganzira bwo kugenda aho ashatse no gutora aho ashinga urugo rwiwe.
2. Umuntu wese ararekuriwe kuva mu gihugu ico ari co cose, na rwiwe ndetse, no kagaruka mu gihugu c'amavukiro.

Ingingo ya 14.

1. Umuntu wese, igitu acurwa bufuni na buhoror, ararekuriwe kurondera no kuronka ubuhungiro mu bindi bihugu.
2. Ariko ubwo burenganzira ntibushobora kuba icitwazo iyo umuntu akwirikiranwa ku caha yakoze canke iyo yigenjeje kubiri n'imigambi n'ingingo vy'Ishirahamwe Mpuzamakungu.

Ingingo ya 15.

1. Umuntu wese arafise uburenganzira bwo kuronka ubwenegihugu.
2. Nta muntu n'umwe ashobora kwamburwa ubwenegihugu canke ngo yakwe uburenganzira bwo guhindura ubwenegihugu bidaciye mu mategeko.

Ingingo ya 16.

1. Bageze mu bigero, umuhungu n'umukobwa barashobora kwabirana bagashinga urwabo, ata ntambamyi n'imwe ishingiye ku bwoko, ku bwenegihugu canke idini. Barangana imbere y'amategeko agenga ingo n'imiryango mu gihe bakiri kumwe canke mu gihe co kwahukana.
2. Abashaka kwabirana bategerezwa kuvyumvikanamwo ubwabo ata gahato.
3. Umuryango ni wo nkomoko y'abantu n'inkingi y'abanyagihugu. Utegerezwa gukingirwa n'abantu be n'ighugu.

Ingingo ya 17.

1. Umuntu wese aba wenyene canke afatanije n'abandi arashobora kwitungira ivyiwe.

2. Nta n'umwe ashobora kunyagwa ivyo yitungiye bidaciye mu mategeko.

Ingingok ya 18.

Umuntu wese arafise uburenganzira bwo kugira iviyumviro yisangije mu kwemera n'idini ashatse; n'ukuvuga rero ko ashobora guhindura idini n'ivyo yemera, n'umwidegemvyo wo kuvyerekana ari wenyene canke mu murwi, yiherereye canke ari mu bandi, mu nyigisho, mu ngiro, mu gusenga canke mu migirwa yo gusenga.

Iningo ya 19.

Umuntu wese arafise uburenganzira bwo guserura iviyumviro vyiwe no kuvuga ico yipfuza bisigura ko adashobora kugira umutima uhagaze kuvyerekene iviyumviro yashikirije, ko afise uburenganzira bwo kurondu, kuronka no kumenyekanisha inkuru n'iviyumviro vyiwe mu mihingo yose, mu buryo ubwo ari bwo bwose.

Iningo ya 20.

1. Umuntu wese arafise uburenganzira bwo kuja mu makoraniro n'ugushinga amashirahamwe, adahungabanya umutekano.
2. Nta n'umwe ategetswe kuja mw'ishirahamwe ku gahato.

Iningo ya 21

1. Umuntu wese arafise ijambo mu ntwaro y'ighugu ciwe, wenyene canke aserukiwe nabo yitoreye ata gahato.
2. Umuntu wese arafise uburenganzira , hatarabwe nkunzi, bwo gushingwa amabanga mu buzima bw'ighugu ciwe.
3. Ishaka ry'abanyagihugu niryo nkingi y'ubutegetsi bw'abarongora igihugu, iryo shaka ritegerezwa kugaragarizwa mw'itora nyakuri ritegerezwa kwama riringanizwa uko ikiringo cashinzwe kigeze atawukumiriwe, mu mwihererero canke hakurikijwe ubundi buryo ubwo aribwo bwose bwubahiriza ubwigenge bw'itora.

Iningo ya 22.

Umuntu wese ategerezwa gukingirwa aho abaye. Ategerezwa gushimishwa mu vyerekene ubutunzi, imibano n'imico kama, ivyo bikaba ari vyo shimikiro ry'agateka n'iterambere ryiwe, bivuye ku mwete w'ighugu no kugufashanya kw'amakungu bigashimikira kw'itunganywa n'ubutunzi vy'ighugu.

Iningo ya 23.

1. Umuntu wese arafise uburenganzira bwo kuronka akazi, gukora akazi ashatse we nyene, agakora mu buryo buzira akarenganyo kandi nyabwo.
2. Abantu bose bakoze akazi kamwe bategerezwa kuronka agahembo kangana ata nkunzi.
3. Umukozi wese ategerezwa kuronka agahembo gakwiranye n'imrimo arangura kandi nyako, gashobora kumutunga we n'abiwe bakibeshaho mw'iteka, kakongezwa, mbere bishobotse bakamuha n'utundi turusho tujana n'amategeko amwubahiriza.

4. Umuntu wese arashobora kwiungunganya n'abandi kugira bashinge amashirahamwe y'abakozi. Arashobora kandi kuba umunywanyi wayo kugira aharanire ineza yiwe.

Ingingo ya 24.

Umuntu wese arafise uburenganzira bwo kuronwa akaruhuko ku kazi akora hamwe nivyo vyose bimuruuhurira, ntakore ikiringo c'umurengera, kandi muri ako karuhuko akaguma ahembwa.

Ingingo ya 25.

1. Umuntu wese arafise uburenganzira bwo kugira ingero yo kubaho ikwiye imufasha kubungabunga neza amagara yiwe n'ay'umuryango, mu ngaburo, mu vyambarwa, mu buraro, mu kwivuza n'ibindi nkenerwa ku muntu; arafise uburenganzira bwo kubungabungwa mu gihe atagira akazi, arwaye, amugaye, apfakaye, mu gihe atagishobora gukora kubera ubusaza, no mu bindi bihe atagishobora kwitunga kandi bitamuturutseko.
2. Umuvyeyi yibarutse n'umwana bategerezwa kwitabwaho kurushiriza. Abana bose bavutse ku babiranye canke kubatabiranye bategerzwa kwitabwaho kimwe.

Ingingo ya 26.

1. Umuntu wese akwiye kuronka inyigisho ataco atanze, cane cane mu y'intango ari yo ngenderwako. Inyigisho y'intango itegerezwa gutangwa vyanse bikunze. Inyigisho yerekeye ubuhinga n'imyuga itegerezwa gukwizwa hose, inyigisho yo mu mashule yisumbuye itegerezwa guhabwa ababishoboye bose, ata nkunzi.
2. Inyigisho itegerezwa kwitwararika ko zina muntu ashikira ubwisanzure nyakuri n'uko iningo zimwubahiriza zirushirizaho kwubahirizwa. Itegerezwa gufasha amakungu yose amoko n'amadini yose kwumvikana, kwihangaranira n'ugucudika, ikongera igafasha Ishirahamwe Mpuzamakungu mu vyo irangura kugirango ibungabunge amahoro.
3. Abavyeyi ni bo bategerezwa kwitorera indero abana babo bakwiye kuronka.

Ingingo ya 27

1. Umuntu wese arashobora gukwirikirana ata nkomanzi ivyerekeye imico n'utugenegene vy'aho aba be no guteza imbere ubuhinga kama akagira n'ico avyungukako.
2. Umuntu wese ategerezwa kwubahirizwa ku vyavuye mu bwenge bwiwe ari ivy'ubuhinga, ibitabu yanditse canke ivy'utugenegene.

Ingingo ya 28

Umuntu wese arakeneye ko mu gihugu abamwo no mu makungu hasasagara amahoro kugirango iningo zubahiriza zina muntu wese zitegekanijwe mu bimenyeshejwe muri iri Tangazo zubahirizwe hose.

Ingingo ya 29.

1. Umuntu wese arafise ivyo ajejwe aho aba, ari naho honyene ashobora gushikira iterambere nyakuri yipfuza.

2. Nta muntu n'umwe ashobora kwitwaza ingingo zimwubahiriza mu gihe ashaka kurenganya abandi, gurtyoza imigenzo mwiza, kudurumbanya umutekano n'ineza biranga intwaro rusangi.
3. Izo ngingo zubahiriza zina muntu wese ntizishobora gukwirikizwa mu buryo budurumbanya imigambi n'ingingo vy'Ishirahamwe Mpuzamakungu.

Ingingo ya 30.

Nta ngingo n'imwe y'ibi bimenyeshejwe ishobora gufatwako icitwazo n'igihugu, umurwi w'abantu canke umuntu mugukora ibisambura izi ngingo zubahiriza agateka ka zina muntu wese.